

ORTADOĞU

28 Aralık-2014/ İstanbul Üniversitesi Kongre Merkezi

Hayata geçirilmeyi bekleyen bir medeniyet projesi: Medresetü'z-Zehra

Kâzım Güleçyüz

(Yeni Asya Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni)

Öncelikle bu programı organize edenlere, sonuç bildirisini hazırlayanlara, emeği geçenlere, buraya katılan sizlere, salonu bize tahsis eden üniversite yönetimine ben de teşekkür ediyorum.

İttihad-ı İslam konusuyla ilgili olarak, sonuç deklarasyonunda fikir ve kalplerin ittihadı gibi çok önemli bir ifade kullanıldı. Bediüzzaman'ın yapmış olduğu izahlar, yapmış olduğu tahliller, yapmış olduğu tarifler hep bu eksendedir. Yani ittihad-ı İslam'ı, siyasî bir proje olarak değil, öncelikli olarak fikir ve kalplerin ittihadını esas alan bir proje olarak anlamak, öyle yorumlamak, o şekilde hayata geçirmeye çalışmak lazım. Ve önemli eksik de bu yani, devlet boyutuyla, siyaset boyutuyla ittihad-ı İslam'ın takipçisi var epeyce ortalıkta. Bu esas temel ihmal edilerek yola çıkıldığı zaman, siyasetten ve devletten yola çıkıldığı zaman işin içine mutlaka başka şeyler giriyor. İktidar çatışmalarına dönüşüyor birçok şey. Ve neticede ittihadın yerini iftirak ve ihtilaf alıyor. Dolayısıyla birinci mesele fikir ve kalplerin ittihadı olmalıdır. "Tevhid-i imanî, tevhid-i kulûbü ister." Bediüzzaman'ın Uhuvvet Risalesindeki çok veciz ifadesidir bu. İmanda tevhid, kalplerin birleşmesini ister. Vahdet-i itikat, vahdet-i içtimaiyeyi iktiza eder. İtikattaki birlik, sosyal ve içtimai hayattaki birliği de beraberinde getirir. Dolayısıyla buradaki işin temeli de imandır. Deklarasyon sunumunda Bediüzzaman'ın 100 küsur sene önce burada, buraya yakın bir mekanda, idamla yargılandığı hatırlatıldı. Doğrudur, "Zalimler için yaşasın cehennem" diye bağırarak beraatinden

sonra, bunu bağırarak, Sultanahmet'e doğru yürüdüğü bir mekandır burası. Ve yine aynı mekanlarda, İkinci Meşrutiyet döneminde, meşrutiyet kavramını, Kur'ânî referanslarla, İslamî referanslarla sünnetten, asr-ı saadetten örneklerle tahlil eden, meşrutiyeti; içini adalet, meşveret, kanunda inhisar-ı kuvvet ve hürriyet-i şer'îye gibi şeylerle doldurarak Şeriat namına sahiplenen bir İslam alimidir Bediüzzaman. Buna niye bu kadar önem veriyor. Çünkü, meşrutiyet, hürriyet, meclis, meşveret, kanun hakimiyeti, adalet... bunlar her zaman geçerliliğini koruyan ve insanlığın tarih boyunca, var olalı beri, dünyaya gönderileli beri gerçekleştirilmeye çalışıldığı idealler. Bugün işte hem sonuç bildirisinde, hem Müfid Bey'in konuşmasında, hem Ahmet Bey'in takdim konuşmasında ifade edilen, İslam dünyasının karşı karşıya olduğu otoriter yapılar ve despotik yapılar, problemin bu meselede ne kadar önemli olduğunu, ne kadar hayati bir önem arz ettiğini çok net bir şekilde ve yaşanan tecrübelerle önümüze koyuyor.

İkinci Meşrutiyet döneminde Said Nursî, meşrutiyete her yönüyle doğru tanımlar getirmeye çalışmış. Bunu toplumun çok farklı kesimlerine, medrese hocalarına, bugünkü üniversite talebelerine, milletvekillerine, meclis-i mebusandaki mebuslara, medyaya, gazetelere ve hamallara varıncaya kadar toplumun çok farklı kesimlerine bu tarif ettiği meşrutiyeti anlatmaya ve benimsetmeye çalışmış. Son derece aktif bir şekilde hem işin teorisini yapmış, hem de bu teorisinin halka mal edilmesi için, kitlelere mal edilmesi için olağanüstü bir çaba sarf etmiştir. Bunun en önemli sebeplerinden birisini de şu cümlesinde görüyoruz. "Osmanlılar'ın hürriyeti koca İslam âleminin keşşafıdır, İslâmîyet'in bahtının miftahıdır." Bu itihad-ı İslam sorununun da temelidir. Eğer Osmanlı meşrutî sistemi sağlıklı bir şekilde kurup güçlendirebilseydi, devam ettirebilseydi bütün bu coğrafyada, Asya'da, Ortadoğu'da bu sorunlar yaşanmazdı. Müfid Bey de anlattı. İslam dünyasında meşrutî yönetimlerin, demokratik yönetimlerin, bugünkü tabirle, hürriyetçi rejimlerin önünü açacak bir model olacaktı. Nitekim tarihî kayıtlarda, bazı hatıralarda ve o döneme ilişkin bilgilerde bunun bazı somut örneklerini görüyoruz. Mesela Abdürreşid Beyefendi var. Osmanlı'nın son döneminde seyyah ve kadı, İslam alimi olarak önde gelen aydınlardan birisidir. Alem-i İslam isimli bir seyahatnamesi de var. Onu dizi yazısı olarak daha sonra Yeni Asya yayınları arasında kitap olarak yayınlandı. Şu anda yeni basımı da yapılmış başka yayınevleri tarafından. Şimdi orada, mesela Rusya'dayken, Rusya Müslümanlarına, İstanbul'da Meclis-i Mebusan faaliyetine geçtiği zaman, meşrutiyet sistemine geçildiği zaman tekrar bu gelişmeyi telgraflarla, tebrik yağdırarak kutladığını anlatır Rusya Müslümanlarına. Yine Hindistan Müslümanları, kendi basınlarında, gazetelerinde bunu büyük bir bayram, büyük bir müjde olarak yorumlamış ve benzer sevinci ve heyecanları yaşamışlar, paylaşmışlardır. Bir başka örnek, Günay Afrika gibi çok uzak bir coğrafyada bile oradaki Müslümanlar; İstanbul'daki meşrutiyetin ilanını ve Meclis-i Mebusan'ın açılışını benzer bir sevinçle karşılayıp tebrik telgrafları yağdırarak kutlamışlar. Bu kadar önemli bir şey. Yani eğer İkinci Meşrutiyet'le gelinen dönem, hürriyet rejimi, meclis sistemi, 31 Mart olayıyla sabote edilmemiş olsaydı -ki darbeler silsilesinin ilk halkası olarak yorumlayabiliriz 31 Mart'ı- bugün her şey farklı olabilirdi. İslam dünyası

Eğer Osmanlı meşrutî sistemi sağlıklı bir şekilde kurup güçlendirebilseydi, devam ettirebilseydi bütün bu coğrafyada, Asya'da, Ortadoğu'da bu sorunlar yaşanmazdı.

Bediüzzaman'ın
meşrutiyet,
hürriyet-i Şer'îye,
adalet, meşveret,
hukukun
üstünlüğü gibi
kavramları
çok doyurucu
açıklamalarla izah
ettiği Mümazarat,
Hutbe-i Şamiye,
Divan-ı Harbi-î
Örfî gibi eserleri
başta olmak üzere,
Eski Said Dönemi
eserlerinin
mutlaka dikkatle
okunması lazım.

hala bunun sancılarını yaşıyor. Ondan sonra Sultan Abdülhamit'in o şahsî istibdadını bahane ederek, onu hedef yaparak, onu kullanarak gerçekleştirilen 31 Mart olayından sonra çok daha dehşetli bir komite istibdadı, İttihat ve Terakki rejimiyle beraber Osmanlının başına musallat olmuştur ve Osmanlı çöküşünü hızlandırmıştır. Bu vesileyle bir parantez açarak, Bediüzzaman Hazretlerinin Sultan Abdülhamit ile ilgili olarak onun şahsını değil –çünkü şahsını velî olarak tanımlayan bir insan- son derece nezih ifadelerle istibdat uygulamalarını eleştirmiştir. İstibdat uygulamalarını “içtimaî kusurat” tabirlerini kullanarak veya mecbur olduğu istibdat gibi ifadeler kullanarak eleştiren bir insandır. Ama son dönemde, son günlerde Bediüzzaman'ın Abdülhamit'e yaptığı bu yapıcı, müspet eleştirileri çarpıtarak Üstad'a çok edeb dışı eleştirilerle Akif'le beraber sataşanlar var. Bunları kınıyorum şiddetle. Bu iki abide şahsiyete dil uzatmak kimsenin hakkı ve haddi değildir. Sultan Abdülhamit son derece önemli bir insan, çok büyük hizmetler ifa etmiş bir insandır; ama onun muhabbeti taassubu adına böyle densizlikler de yapılmaması lazım.

Bunu ifade ettikten sonra şunu söylememiz gerekir. Bediüzzaman'ın meşrutiyet, hürriyet-i Şer'îye, adalet, meşveret, hukukun üstünlüğü gibi kavramları çok doyurucu açıklamalarla izah ettiği *Mümazarat*, *Hutbe-i Şamiye*, *Divan-ı Harbi-î Örfî* gibi eserleri başta olmak üzere, *Eski Said Dönemi Eserlerinin* mutlaka dikkatle okunması lazım. Bu konunun daha iyi anlaşılması ve çözüm yollarının anlaşılması açısından. Bediüzzaman bu eserlerinde yapmış olduğu izahlarla Kur'ânî bir hürriyet felsefesini ve İslamî bir demokrasi sisteminin fıkri temellerini inşa etmiştir. Müfid Bey'in konuşmasının sonunda dikkat çektiği noktada, Bediüzzaman Said Nursî, Yeni Said döneminde, tahkikî iman temellerine oturarak eserlerini tamamlamıştır. Zaten Eski Said döneminde yazmış olduğu metinlerden birisinde, esas problemi “milletin kalp hastalığı zaaf-ı diyanettir, bunu takviye ile sıhhat bulabilir” cümlesiyle ifade etmiştir. Bu zaaf-ı diyanetin temelinde de iman zaafı yatmaktadır. Bediüzzaman, taklidî imanları tahkikî imana çevirmek üzere yazmış olduğu Risale-i Nur eserleriyle çok muhteşem bir hizmet ortaya koymuştur ve imanlı bir toplum, hür bir toplumun temelini inşa etmiştir.

Bediüzzaman'ın bu çerçevede çok önemli bir projesine daha temas etmek lazım. Zaten 1907 sonunda İstanbul'a geliş gerekçelerinden birisi de bu projedir: Medresetü'z-Zehra. Bu proje öncelikle doğu ve güneydoğudaki Kürt çocuklarının eğitimi amaçlı olarak geliştirilmiştir. Bediüzzaman, “vicdanın ziyası ulum-u diniyedir, aklın nuru ulum-u fenniyedir. İkisinin imtizaacıyla hakikat tecelli eder” cümlelerinde ifade etmiş olduğu temel yaklaşım çerçevesinde modern fenlerle dinî ilimleri kaynaştıran, imtizaç ettiren, iman temelinde buluşturan bir eğitim felsefesine bina ederek böyle bir projeyi gündeme getirmiştir. Bunun yanı sıra Medresetü'z-Zehra üniversite projesi, sadece üniversite değil aynı zamanda bir medeniyet projesidir. Bu projenin hayata geçmesi halinde, özellikle 1955 yılında dönemin Cumhurbaşkanı ve Başbakanına yazmış olduğu mektupta, Bağdat Paktı'nın imzalanmış olması vesilesiyle göndermiş olduğu tebrik mektubunda, Medresetü'z-Zehra

projesine de çok geniş yer ayırmıştır ve güncellenmiştir. Bu güncellenmiş halinde bu proje bir medeniyet projesi, İslam âleminin bütün meselelerini çözecek bir proje olarak sunulur. Üniversitenin sadece ilk başta gündeme getirdiği tarzda Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu'daki Kürt çocuklarına değil bütün İslam dünyasına hitap edeceği dile getirilir. Kafkasya'ya, İran'a, Arap dünyasına, Ortadoğu'ya, Hint yarımadasına uzanan geniş bir coğrafyadan üniversitenin etki alanı olarak söz edilir. Buralardan gelecek olan öğrencilerin okuyup, tahsil görüp uhuvvet ve ittihat prensiplerini kendi ülkelerinde de yaygınlaştıracaklarından söz eder. Bu üniversitenin dili de son derece kapsayıcıdır. "Arapça vacip, Kürtçe caiz, Türkçe لازم" şeklinde ifade edilen dil politikasıyla bu ifade edilir. Böyle bir üniversite projesiyle, bütün bu bölgelerde, İslam kavimleri arasında ırkçılık hastalığının İslam toplumlarını ifsad etmemesi amaçlanır. İslam kardeşliğinin esas olması, Kur'ân ilimlerine felsefenin barışması, Avrupa ilimleriyle dinî ilimlerin barışması amaçlanır. Bunların sağlanacağı bir mahfil olarak, bir eğitim kurumu olarak kurumsal proje bazında Said Nursî Medresetü'z-Zehra'yı gündeme getirmiştir ve bunun yanı sıra meşrutiyetin mehasininin neşri için de bu üniversitenin bir vasıta olacağını ifade etmiştir. Bunları Münazarat isimli eserinde dile getirir. Bu proje eğer hayata geçmiş olsaydı, ki dediğim gibi 1907 sonundan itibaren bunun takipçisi olmuş son nefesine kadar bunun peşinden koşmuştur Bediüzzaman, bugün çok farklı noktalarda olacaktık. Bediüzzaman bunun için çok uğraşmış. Değişik şartlarda değişik hadiselerde gündeme getirdikten sonra, saray bürokrasisinin engellemesi sebebiyle Sultan Abdülhamid'e ulaşamamış. Daha sonra Sultanreşad'a ulaşmış. Onu ve dönemin İttihad Terakki idarecilerini ikna ederek Van Gölü kıyısında üniversitenin temelini atmaya muvaffak olmuş. Onlardan aldığı destekle bunu yapmış; ama peşinden patlak veren 1. Dünya Savaşı bunun tamamlanmasına imkan vermemiş. Daha sonra Osmanlının artık çöktüğü, yeni bir devletin kurulduğu, Ankara merkezli Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu bir dönemde tekrar gündeme getirmiş. Birinci mecliste, 163 mebusun imzasıyla bu üniversitenin orada kurulması için bir teklif kabul edilmiş. Ama daha sonra medreselerin kapatılması, tevhid-i tedrisat kanununun çıkarılması ve yeni Türkiye'nin çok farklı bir istikamete götürülmesiyle yine bu teşebbüs akim kalmış. Ta 1955'e kadar bunu tekrar gündeme getirme ortamı doğmamış. Ama 1955'te Bediüzzaman milletin reyleriyle iktidara gelen bir hükümete, onun cumhurbaşkanına yazdığı bir mektupta bu projeye sahip çıkın diye seslenmiş. Bu projeyi hayata geçirin tavsiyesinde bulunmuş. Hangi aşamada olursa olsun, en azından 1955 yılında diyelim, gündeme getirildiğinde, tekrar teklif edildiğinde hayata geçirilmiş olsaydı bu proje; uluslararası bölge üniversitesi olarak oradan şimdiye kadar kaç tane mezun verilmiş olacaktı. Bu mezunlar gittikleri ülkelerde, Ortadoğu ülkelerinde, Kuzey Afrika ülkelerinde, Kafkas coğrafyasında, İran'da, Pakistan'da, Hindistan'da vs. belki dünyanın diğer yerlerinde Uzakdoğu'da, Balkanlar'da bütün buralardan gelen talebelerin okuyup, okul arkadaşlığı yapıp, aynı sıralarda ders görüp, aynı dili konuşup, ülkelere dönerek, ülkelerinde önemli yerlerde vazifeler olarak yollarına devam ettikleri bir tabloyu hayalinizde canlandırmağa çalışın. İşte ittihad-ı İslam çok fitrî bir şekilde

Said Nursî
Medresetü'z-
Zehra'yı gündeme
getirmiştir ve
bunun yanı sıra
meşrutiyetin
mehasininin
neşri için de bu
üniversitenin
bir vasıta
olacağını ifade
etmiştir. Bunları
Münazarat
isimli eserinde
dile getirir. Bu
proje eğer hayata
geçmiş olsaydı,
ki dediğim gibi
1907 sonundan
itibaren bunun
takipçisi olmuş
son nefesine kadar
bunun peşinden
koşmuştur
Bediüzzaman,
bugün çok farklı
noktalarda
olacaktık.

Medresetü'z-Zehra'nın Ortadoğu barışının ve dünya barışının da bir temel taşı olarak hayata geçirilmesine ihtiyaç var. Yine Bediüzzaman'ın 'müsbet hareket' prensibinin bir hizmet tarzı olarak hayata geçirilmesine ihtiyaç var. "Manevî cihat" anlayışının yaygınlaştırılmasına ihtiyaç var.

tahakkuk ederdi. Ama proje maalesef hayata geçememiştir. Bu hayata geçmemesinin acı faturalarını ödüyoruz aslında biz. Eğer bu proje hayata geçirilmiş olsaydı ve dediğimiz manada mezunlar vererek, bu zamana kadar büyüyerek, gelişerek, her tarafa şubeler açarak, inkişaf etmiş olsaydı bütün meselelerimiz çözüldü. Ne Türk-Kürt meselesi olurdu, ne Suriye bu hale gelirdi, ne Irak'ta bu hadiseler yaşanırdı, ne Afganistan bu halde olurdu ne de Pakistan bu halde olurdu, ne Tunus'ta bu hadiseler yaşanırdı ne Mısır'da bu olaylar olurdu. Dolayısıyla bu projenin hayata geçmeşi için ağır bedeli ve faturasıyla karşı karşıyayız.

Buna rağmen Bediüzzaman eserlerinde ve mektuplarında diyor ki: 'Nur talebeleri bunu manen tesis edeceklerdir, manen tesis edilmiştir.' Çok şükür. Medresetü'z-Zehra manası şu anda kısmen tahakkuk etmiştir. Bediüzzaman'ın vicdanın ziyası, aklın nuru olarak ifade ettiği modern fenler ile dinî ilimlerin, dinî ilimler ile modern fenlerin imtizaç ettirildiği kaynaştırıldığı Kur'an tefsirleri olan Risale-i Nur'un okunduğu her yer Medresetü'z-Zehra'nın şubeleridir. Şuanda bu salonda da bu konuların konuşulduğu mekan olarak Medresetü'z-Zehra'nın bir şubesi fonksiyonunu icra etmektedir. Aynı zamanda yine Bediüzzaman'ın İstanbul Üniversitesinin giriş kapısındaki 'İnna fetehna leke fethan mübinâ' ayeti, biliyorsunuz bir dönem gizlenmiş üstü örtülmüş, ama 50'den sonra demokrasiye geçildikten sonra açılmış. O ayetleri her okulun önünden geçtiğimizde okuyoruz. Şimdi bunu yorumlarken mektubunda ' İnşallah, İstanbul Üniversitesi ilerde bir Nur medresesi olacağına işaret eder.' diyor.

Sonuç olarak Ortadoğu dediğimiz veya Ortadoğu dedikleri coğrafyada o coğrafyanın bir parçası olarak olan bu mübarek beldelerde yaşayan insanlar olarak ve bu hakikatlerin farkında, idrakinde olan, bunları paylaşan insanlar olarak bize çok vazife düşüyor. Bu fikir ve kalplerin ittihadını sağlayacak olan nur hizmetlerine, Risale-i Nur hizmetlerine çok ihtiyaç var. İttihad-ı İslam'ın müsbet manada buralardan başlayarak tesisini ne netice verecek hizmetlerin çok daha fazla artırılmasına ihtiyaç var. Medresetü'z-Zehra'nın Ortadoğu barışının ve dünya barışının da bir temel taşı olarak hayata geçirilmesine ihtiyaç var. Yine Bediüzzaman'ın 'müsbet hareket' prensibinin bir hizmet tarzı olarak hayata geçirilmesine ihtiyaç var. "Manevî cihat" anlayışının yaygınlaştırılmasına ihtiyaç var.

